

Emlékkonferencia neves kolozsvári földtudományi professzorok tiszteletére

Immár kilencedik alkalommal került megrendezésre több erdélyi tudományos civil szervezet közös rendezésében Kolozsvárott, a mindenkori helyi tudományegyetem kiemelkedő magyar földtanoktatói számára megrendezett emlékkonferencia. Ez az emlékkonferencia-sorozat az éppen kerek évfordulós egykori nagyjaink emlékét igyekszik ápolni, illetve a fiatalabb generációkkal megismertetni tudományos, oktatói és emberi örökségüket. Az eddigi nevek közt szerepelt: Balogh Ernő, Fuchs Herman, Imre József, Koch Antal, Mészáros Miklós, Szádeczky-Kardoss Gyula, Szentpétery Zsigmond, Török Zoltán, Treiber János, most pedig Tulogy János és Nagy Lajos volt soron. Ennek az emlékkonferencia-sorozatnak az elmondottakon túl, van még egy nem titkolt szándéka: alkalmat teremteni a fiatal és idős geotudománnyal foglalkozó nemzedékek kölcsönös megismerésére, eltérő nemzedéki gondolkodásmódok megértésére, útkeresésre és az úton indulás támogatására.

Elevenítsük fel röviden a két ünnepezt emberi arcélét.

Tulogy János (1891–1979) Tordán született, de Kolozsvárott végezte minden iskoláját. A Ferencz József Tudományegyetem Természettudományi Karán, Szádeczky-Kardoss Gyula, Szentpétery Zsigmond és Cholnoky Jenő tanítványaként, a földtudományok felé kanyarodott érdeklődése. Korán gyakornoka lett Szádeczky-Kardoss Gyulának. Fényes egyetemi tanári pálya állt előtte, amikor kitört az első világháború. Önkéntesként került a frontra, ahol súlyosan megsebesült. A háború után, amikor az egyetemet megszállta a román karhatalom, nyilvánvalóvá vált, vége az egyetemi karrierének, bár, a 20-as években doktorátusát föld- és őslénytanból Budapesten megvédte. Kolozsvár egyik legrangosabb középiskolájának, a Református Fiúgimnáziumnak lett közel harminc éven át tanára. Nem akármilyen tanára. Mivel az egyetem felszereltségétől elesett, az addigi őslénytani kutatásait földfelszín-alaktani búvárkódásra volt kénytelen felcserélni. Nem az egyetlen volt ezen a kutatást váltó kényszerpályán. Hiszen a román hatalom stratégiai tudományként kezelte a földtant, mivel az, az ország általajkincsének ismeretéhez kapcsolódott. Ezért volt az, hogy Romániában egyetlen kiemelkedő (sőt, egyáltalán) magyar földtanász sem maradt felsőoktatási vagy állami kutatóintézeti alkalmazásban. Akik Magyarországra mentek, mint például Szentpétery Zsigmond, Papp Simon, Pávai Vajna Ferenc, kiválóan bizonyítottak, példás szakmai pályákat futottak be. A legalább olyan kaliberűek, akik Erdélyben maradtak, legjobb esetben középiskolai tanárok lehettek, a szakmai kutatásból teljesen kizáródtak. Maradt az öntevékeny terepi kutatás. Így például Bányai János az általa meghonosított ércmikroszkópiát a borvízforrások térképezésére, Balogh Ernő a kristálytant barlangkutatásra, vagy Török Zoltán (aki egy ideig még tanár sem lehetett, csak bárzenész), a Kelemen-havasok vulkáni szerkezeteinek kutatását a Segesvár környéke neogén üledékei kövületeinek gyűjtésére volt kénytelen cserélni. 1940 után is, mikor a magyar egyetem négy éven át ismét működhetett Kolozsvárt, az ide- vagy visszatért professzorok megkésve fordultak Tulogy János felé. Csak 1943-ban nevezték ki nyilvános rendkívüli egyetemi tanárnak, teljes jogú egyetemi tanárrá már csak a Bolyai Egyetem megalapítását (1945) követően léptették elő. Ott azonban, ő volt az, aki megszervezte a földrajzoktatást, és a tanszék élén állt 1958-as nyugdíjazásáig. Tudományos munkássága a kezdeti föld- és őslénytanon kívül, a felszínalaktanra terjedt ki, de mint oktató, a kontinensek földrajzát is tanította. Rendkívüli, emberséges tanár volt, akít egykori – már mind nyugdíjban élő – tanítványai, e konferencia alkalmával is, meleg szeretettel emlegettek. Már korábban, 2008-ban, tiszteletkötet kiadásával emlékeztek meg róla.

Nagy Lajos Erdődön született 1921-ben. Iskoláit Nagykárolyban végezte, ott is érettségizett 1940-ben. 1941–1944 között Debrecenben folytatta felsőfokú tanulmányait, de végül a kolozsvári egyetemen fejezte be azokat 1945-ben. Még az évben megvédte doktorátusát

is a debreceni egyetemen, földrajz, geológia és zoológia szakokból (Millekker Rezső irányításával). Ezt követően Nagykárolyban tanított, ahol 1948-ban kinevezték a textilipari iskola igazgatójává. 1950. februárban lett a Bolyai Tudományegyetem ásvány- és kristálytan adjunktusa. 1951 januárjától, egy ideig, a rétegtant is tanította. Hamarosan docensnek léptették elő és megbízták a Román Népköztársaság földtana tantárgy oktatásával. Az 1952-es tanév kezdetén kari dékánnak és prorektornak nevezték ki. 1956. novemberében a Tanügy Minisztérium kisebbségi főosztályára főigazgatónak hívták meg. Ekkori érdemeinek egyike, hogy a híres nagyenyedi kollégium felvehette a Bethlen Gábor nevet. Bukaresti szolgálata ideje alatt fejezte be *A Román Népköztársaság földtana* kétkötetes egyetemi jegyzetét. Egyébként, Erdély harmadidőszaki üledékekkel borított területeinek földtani feltárásával, de agyagásvány-kutatással is foglalkozott. A Bolyai Egyetem törvénytelen bekebelezését a Babeş Egyetem által – ami a magyar földtanoktatás teljes felszámolásával járt –, nehezen élte meg. Bár, egy ideig még vezető állásban maradt, de fokozatosan kikezdték, doktorátusát nem ismerték el (mondván, hogy nem Romániában védte meg), háttérbe szorították és megalázták, amit már nem tudott elviselni, így 1982-ben – mint a két egyetem egybeolvasztásának egyik mártírja –, vonat alá vetette magát. Utolsó éveiről, mint egy magába zárkózott, szomorú, csendes emberre emlékeznek kései tanítványai, kik közül, az 1989-es váltást követően, nagyon kevesen maradtak földtani pályán.

E két kiemelkedő egyetemi oktatónk iránti tiszteletből – emlékkonferenciáink szokása szerint –, koradélelőtt megkoszorúztuk sírjaikat a Házsongárdi temetőben. A hivatalos megnyitót, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudomány Egyetem központi épületének (Bocskai-ház) patinás Óváry-termében tartottuk – több mint 70 résztvevővel –, mely helység az egész konferencia színteréül szolgált. Az ünnepi beszédek közt magasan kiemelkedő volt Nagy Lajos lánya, a Debrecenből hazalátogató dr. Korponay Béláné dr. Nagy Ildikó lélekkel teli felszólalása. Ezt követően, három plenáris előadás hangzott el (Balás Árpád, Wanek Ferenc és Vallasek István szerzőktől) a megemlékezettek munkásságáról. Végül, a vetített képsorokkal élénkített eleven emlékezet vette át a szót.

A szakelőadásokra ebéd után került sor. Hosszadalmas lenne minden előadásról érdemben írni, de néhányat föltétlen kiemelendőnek tartok; egy másodéves (!), földrajz szakos diák, Lengyel Hunor jól dokumentált, rendkívül ügyesen szemléltetett dolgozatát Cholnoky Jenő kéziratos erdélyi terepnaplójáról, egy Magyarországon frissen végzett geológus, Kovács Erika erdélyi-medencebeli pannóniai kagylósrákokról tartott szakszerű értekezését, Fazekas Lóránd tudománytörténeti és hidrológiai szempontból is érdekes előadását a Túr vízrendszerének első világháborús szabályozási kísérletéről, valamint Zólya László nagyon jól összefoglalt tanulmányát a Csíki-medence felszínalatti édesvizeivel kapcsolatos gondokról.

A tudománytól felforrósodott agyagnak kellemes oldódást nyújtott a Rekita Rozália színművésznő, valamint Márkos Albert és Szöcs Márton zeneművészek által felkínált, nagyon színvonalas, alkalomhoz és helyhez illő, záró kultúrműsor. Az Emlékkonferenciát egy jó hangulatú állófogadás követte.

Az Emlékkonferencia résztvevői nem csak egy kivonatkötettel, új ismeretekkel és ismerősökkel, de egy tartós emlékü élménnyel is gazdagabbak lettek.

Wanek Ferenc, Kolozsvár